

Műveltebb tanulókat, ne kontraszelekciót!

Érdeklődéssel olvastam Supp Györgyné írását a *Könyvtáros* 1984. januári számában. A könyvtárkezelő-képzés gondjait többoldalúan elemző cikk megállapításainak többségével egyetértek, a legfontosabb kérdésben azonban — ami a képzés eredményességét illeti — sokkal sötétebben látok, mint ő.

A helyzetet, legalábbis a baranyai problémákat jól ismerem. Két középiskolában is tartottam órákat, gyakorlatot vezettem, az egyik osztállyal érettségi elnökként is találkoztam. Egyidejűleg tanítottam a Baranya megyei Könyvtárban három egymást követő évben indított 220 órás könyvtárkezelői tanfolyamon is. Így tehát — hitem szerint — véleményem megalapozott. Mielőtt azonban kifejténém, hadd soroljam fel a tényeket:

Pécsett eddig a Janus Pannonius és a Leöwey Klára Gimnáziumban képeztek könyvtárkezelőket, Siklóson pedig a Táncsics Mihály Gimnáziumban. 1983-ban a pécsi Nagy Lajos Gimnázium is meghirdette a szakot, azonban jelentkező hiányában nem indult ilyen irányú képzés.

1979-ben a Janus Pannonius Gimnázium és Szakközépiskola, amely az Országos Pedagógiai Intézet megbízásából részt vállalt a kísérleti tanterv kipróbálásában, s ahol az első tanulócsoporthoz (még a fakultációs rendszer bevezetése előtt) megkezdte a könyvtári ismeretek tanítását, azzal a kéréssel fordult a Baranya megyei Könyvtárhoz, hogy adjon hozzávetőleges tájékoztatást, hány könyvtárkezelőt tud alkalmazni 1981-ben a tanácsi közművelődési hálózat. Megnyugtató, pontos választ idő hiányában, pontos felmérés nélkül nem adhatunk. A későbbiekben már meg sem kísérelték a tényleges igények felmérését sem ott, sem a másik két iskolában. (Volt viszont tanár, aki előre figyelmeztette tanulóit, hogy a képesítés birtokában sem számíthatnak elhelyezkedésre.) Az iskolák tehát nem a valós munkaerő-

szükséglet kielégítésére indították meg a képzést, hanem mert valamilyen gyakorlati szakmát is kell azok számára adniuk, akik nem akarnak vagy nem képesek tovább tanulni. S ha van a tantestületben könyvtár szakos tanár, ezt a fakultációt a legegyszerűbb (és talán a legolcsóbb) megszervezni.

A tanulók kiválasztásában nem volt semmiféle szempont, megkötés. A jelentkezők általában elégséges vagy közepes átlaggal végezték el az első két osztályt. Legtöbbjüknek még pontos fogalma sem volt arról, mire vállalkozik, milyen munka vár rá a könyvtárban.

1981-ben 13 tanuló végzett a Janus Pannonius Gimnáziumban könyvtárkezelő szakon. Könyvtári ismeretekből az érettségien 4 jeles, 7 jó és 2 közepes minősítés született, a többi tárgyból 3—3,4 közötti átlagot értek el. (Emlékeztetőül: ők még nem a fakultációs rendszerben tanulták a könyvtárkezelői ismereteket!)

Ugyanebben a gimnáziumban 1983-ban szintén 13 tanuló érettségizett könyvtári ismeretekből (közülük egy pótérettségit tett). Egy tanuló még az osztályvizsgán elbukott, így nem is érettségizhetett. Az eredmény: 2 jeles, 5 jó, 2 közepes, 4 elégséges. A többi tárgy eredménye itt is rosszabb: közepes átlagot 7, elégséges átlagot 6 tanuló „ért” el.

A Leöwey Klára Gimnáziumban 1983-ban végzett az első csoport. Az érettségien 3 jeles, 5 jó, 5 közepes és egy elégséges minősítés született, lényegesen jobb, mint az év végi, 2,78-os átlag. A többi tárgyból gyengébbek az eredmények: egy tanuló jó, a többi közepes vagy elégséges körüli átlaggal végzett. (Meg kell jegyezni, hogy hivatalosan nincs már átlag, még a csupa elégségesre felelő tanuló is „sikeresen” érettségizik.)

A siklósi gimnáziumban hatan kezdték tanulni a könyvtárkezelői ismereteket. Egy már korábban kibukott, egy a többi tantárgyból nem is érettségizett. Eredményeik: 1 jó, 2 kö-

zepes, 2 elégséges. A többi tárgyból: egy bukkott, egy elégséges és 2 közepes körüli átlag. A fakultációt indító három iskola közül itt hiányoztak az előírt feltételek. Volt ugyan megfelelő képesítésű tanerő, de sem az iskolai, sem a városi könyvtár (amelyet egyébként ez idő alatt éppen átépítettek) nem alkalmas arra, hogy a képzés bázisa legyen.

Amint az előzőekből kitűnik, a négy csoport közül a legjobb eredményt az első mutatta fel, tehát az, amelyik még nem a fakultációs rendszerben tanult. A könyvtári ismeretekből általában jobban érettségiznek, mint a többi tantárgyból, ami — alapos a gyanúm — sokkal inkább az enyhe elbírálás, mintsem a jó felkészülés következménye.

Megyénkben eddig összesen 46-an szereztek könyvtárkezelői képesítést. Az 1981-es évfolyamból 5, az 1983-ban a Janus Pannonius Gimnáziumban végzetekből 4, a Leőwey Klára Gimnázium tanulói közül pedig 3 helyezkedett el december végéig könyvtárban, a siklósiak közül egy sem. Tehát 12 került a pályára, de egy már el is hagyta: mintegy 1000 forinttal magasabb fizetésért egy ipari vállalat-hoz ment adminisztrátornak. Egyetlen tanuló kísérelte meg a továbbtanulást. A Janus Pannonius Gimnáziumban érettségizett 1983-ban, könyvtári ismeretekből jeles eredménnyel. A Szombathelyi Tanárképző Főiskolára jelentkezett, a felvételi vizsgán azonban nem ért el elegendő pontot.

A jelenleg könyvtárban dolgozó 11 fő közül 5 a Janus Pannonius Tudományegyetem Központi Könyvtárában, 2 a Pécsi Orvostudományi Egyetem Könyvtárában, 2 a Pécsi Városi Könyvtárban, 1 a Baranya megyei Könyvtárban és 1 a Bányai Dolgozók Szakszervezetének komlói könyvtárában helyezkedett el.

Az 1983/84-es tanévtől a Leőwey Klára Gimnáziumban újabb, 8 fős csoport tanul könyvtárkezelői ismereteket. Azt tervezik, hogy jövőre is indítanak csoportot. S meghirdetni készül a fakultációt egy másik pécsi gimnázium is. A Janus Pannonius Gimnázium viszont a közeljövőben nem kíván könyvtárkezelő-képzéssel foglalkozni...

A felsorolt tények minden további kommentár nélkül is igazolják borulátásomat. Szükséges azonban néhány részletet még alaposabban megvizsgálni. Helytelennek tartom, hogy akkor, amikor a társadalom életének szinte minden területét tervezik, a középiskolák a saját belátásuk szerint, a valós igényeket nem ismerve indíthassanak könyvtárkezelői fakultá-

ciót, esetenként még akkor is, ha ehhez hiányoznak a feltételek. S az ügynek az sem használ, hogy hol az egyik, hol a másik iskola végzi a képzést. Mindenképp jobb volna, ha huzamos időn át ugyanabban az iskolában, ugyanazok a tanárok tanítanak a könyvtárkezelői ismereteket, felhasználva az előző évek tapasztalatait, a jól bevált módszereket. Jelölje ki a Művelődési Minisztérium azokat a gimnáziumokat, amelyekben a legjobbak a könyvtárkezelő-képzés feltételei, s a jövőben csak ott indíthassanak újabb fakultációs csoportokat. Megyéenként egy iskola általában elegendő volna. (A *Könyv és Nevelés* 1980. évi 4—5. számában *Bakonyiné Perger Klára* már foglalkozott ezzel a kérdéssel, javaslatai mindmáig időszerűek.)

Supp Györgynének teljesen igaza van: szükséges a könyvtárak jelenlegi és várható igényeinek felmérése s a beiskolázási létszám ennek megfelelő tervezése. Viszont szeretném felhívni a figyelmet, hogy nemcsak a létszámot kell az igényekhez igazítani! Feltétlenül meg kell találni a módját, hogy a jelenleginél műveltebb, jobb tanulmányi átlagú tanulók kerüljenek a könyvtárkezelői mezőnybe. Mert igaz ugyan, hogy nincs szükség könyvtárainkban csupa felsőfokú képesítésű szakemberre, de arra igen, hogy az ott dolgozók általános műveltsége, olvasottsága elérjen egy meghatározott — s nem éppen alacsony — szintet. E követelménynek viszont a középiskolát elégséges, legjobb esetben is csak közepes eredménnyel elvégzők nemigen tudnak megfelelni! Több munkáltató is panaszkolt, hogy a könyvtárkezelők némelyikénél nagy műveltségbeli hiányok vannak. Hasonló gondokat Supp Györgyné is említ, tapasztalataink egybevágóan. Szabályos kontraszelekciónak szó, aminek mielőbb véget kell vetni! Csak azok tanulhassanak könyvtárkezelői ismereteket, akik bizonyos feltételeknek megfelelnek: egy meghatározott szinten felüli tanulmányi átlag, jó osztályzat magyarból és (vagy) történelemből, matematikából stb.

A továbbtanulás kérdése is megoldásra vár. Oktatási rendszerünkről gyakran halljuk, hogy nyitott, hogy nincsenek benne zsákutcák. Bizony, a könyvtárkezelői fakultáció zsákutca! Hiába ér el valaki jó eredményt a könyvtári tárgyból, szinte semmi reménye sem lehet a továbbtanulásra még a főiskolák könyvtár szakán sem. A felvételin a magyar irodalmi és a történelmi ismeretekről kell számot adni, s a könyvtárkezelői fakultációt végzők eleve hát-

rányos helyzetben vannak az említett tárgyakat emelt óraszámban tanuló társaikkal szemben. Így tehát egy jobb tanuló, ha netán kedvet érezne is a könyvtári pálya iránt, nem választja a könyvtárkezelői fakultációt, mert onnan bizonyosan nem juthat tovább. Éppen ezért javaslom: a könyvtárkezelői képesítésű, főiskolára jelentkező fiataloknak tegyék lehetővé, hogy az egyik felvételi tárgyként a könyvtári ismereteket választhassák. (Hasonlóra a szakközépiskolát végzetteknel van példa.) Így a továbbjutás reményében talán jó tanulók is jelentkeznek a fakultációra.

Végezetül Supp Györgyné két mondatát idézem, amelyekkel semmiképpen sem tudok egyetérteni. Cikke elején írja: „A középiskolai könyvtárkezelői fakultáció alkalmasnak látszik arra, hogy a könyvtárakban könyvtártechnikai munkát jelenleg szakképzetlenül végzőket fokozatosan felváltás a tervszerűen, rendszeresen felkészített, érettségizett könyvtárkezelők.” Majd a vége felé: „A könyvtárak pedig fokozatosan cseréljék ki szakképzetlen technikai munkatársaikat a középiskolákban végzett könyvtárkezelőkre, s a megyei könyvtárak ne szervezzenek több könyvtárkezelői tanfolyamot.” Meggyőződésem — és az eddig elmondottak megerősítik ezt —, hogy a könyvtárkezelői fakultáció ma még nem alkalmas rá, hogy az itt végzettekkel (tisztelet a kivételnek) a

könyvtárak felváltásuk az egyébként jól használható, de szakképzetlen munkatársaikat. Mindaddig, amíg a fakultáció színvonalát az iskolák nem tudják a megfelelő mértékben emelni, a könyvtárak ezután sem fognak állásokat fenntartani részükre. Viszont továbbra is alkalmaznak olyan fiatalokat, akik a középiskolát jó eredménnyel végezték, műveltek, olvasottak, de akiket valamilyen oknál fogva nem vettek fel felsőoktatási intézménybe, s akikből rövid idő alatt használható munkaerő válhat. Ami pedig a könyvtárak tanfolyamait illeti, egy ideig még szükség lesz rájuk, ha nem olyan mértékben is, mint eddig. Az elmúlt hetekben vizsgáztattuk a Baranya megyei Könyvtárban 1983-ban harmadízben megrendezett tanfolyam hallgatóit. Az eredmények jobbák voltak, mint az érettségizőké, bár a követelmény itt magasabb volt. (Bizonyítékul elég csak összehasonlítani a kétféle írásbeli feladatlapot.)

Nem szeretném, ha az elmondottak alapján bárki is arra a következtetésre jutna, hogy megkérdőjeleznem, netán tagadom a fakultációs képzés létjogosultságát. Erről nincs szó. Csúpan arra szerettem volna rámutatni, hogy a jelenlegi színvonal és a vázolt egyéb problémák miatt még nem töltheti be a szakemberképzésben azt a szerepet, amelyet elindítói neki szántak.

Surján Miklós

Lapozgató

A Szegedi Orvostudományi Egyetem évkönyve 1976/77—1977/78. című beszámolóketet előzményeihez hasonlóan az egyetem könyvtára gondozta. A 300 példányban nyomtatott kötet szerkesztője, *Zallár Andor* könyvtárigazgató a két tanévről szóló rektori beszámolók, illetve tanévnyitó ülési beszédek közlése után a kiadvány terjedelmének nagyobbik részében az egyetemi dolgozók 1976. és 1977. évi szakirodalmi munkásságáról összeállított bibliográfiát adja közre. Az évkönyvnek ez az 54-től a 284. oldalig terjedő része, amely az 1594 tételes bibliográfiát és a hozzá tartozó szerzői névmutatót, tárgy- és intézményi mutatót tartalmazza, különnyo-

matként, önállóan is megjelent. (1982. 284 l.)

Az Agrárgazdasági Kutatóintézet 1982. évi tevékenységéről összeállított működési beszámoló nagy része szakirodalmi jegyzék: a 250 példányban sokszorosított összeállítás tartalmazza az intézetből kibocsátott kéziratok, intézeti kiadványok, nyomtatásban, illetve sokszorosításban megjelent munkák, konferenciákra készített dokumentumok leírásait, valamint a lektori és a bizottsági munkák keretében végzett tevékenység adatait — a szokásos előadói és oktatói munkák, a továbbképzések és a tanulmányutak regisztrálásán kívül. A kiadványhak helyismereti vonatkozásai is vannak. (1983. 89 l.)